

Legendás Veszprém

„Séta a vár körül”

Javasolt útvonal:

Eötvös Károly Megyei Könyvtár – Vár utca, Szent György-kápolna – Benedek-hegy – Szent Katalin kolostorrom – Jókai utca – visszatérés a belvárosba

Szakirodalmi ajánló:

Toldi Éva: Szent Imre nyomában Veszprémben. Veszprém, 2007.

László Péter: A veszprémi Szent Imre szobor, Erdey Dezső alkotása In: A Veszprém megyei múzeumok közleményei. 24/2006. 263-283. old.

Magyar Zoltán: A lilimos herceg. Budapest, 2008.

Szent István király intelmei és törvényei. Budapest, 2010.

Szent Imre legendája. Veszprém, 1995. (Reprint. Eredeti kiadás: Athenaeum, 1930.)

Gutheil Jenő: Veszprém, Szent Imre városa. Adatok Veszprém Szent István-kori történetéhez. Veszprém, 1994. (Reprint. Eredeti kiadás: Veszprém, 1930.)

Magyar Zoltán: Szent István hagyományok Veszprém vidékén.

In: Veszprémi Szemle 65. szám (2022. 2. sz.) 54-65. old.

Ferencz Csaba: Szent István király koronája, Budapest, 2002.

Boldog Gizella királyné – az egyházmegye alapításának 1000., Szent István és Boldog Gizella házasságkötésének milleniumi és a honfoglalás 1100. évfordulójának tiszteletére. Veszprém, 1996.

Kovács Győző Gyula: Veszprém időjárása és éghajlata I. A meteorológiai megfigyelések kezdete (Veszprémi Szemle Könyvek) Veszprém, 2010.

1. állomás

Szent Imre herceg veszprémi legendája

Szent Imre legendáját valószínűleg egy századdal később jegyezhette le a veszprémi egyházmegye első ismert író-és vendégdiákja, Fulkó. (Más források szerint Mór pécsi püspök vettette papírra). Kezdetben Kálmán király öccsénél, Álmos hercegnél diákoskodott. Majd Szerafin esztergomi érsek szolgálatába állt és öt különböző veszprémi püspök irodájában is dolgozott. Hosszú hivatali ideje alatt, a Veszprémben, Pannonhalmán és Esztergomban hallott híreket jegyezte fel Imre hercegről, ezek közt Imre életének legnagyobb eseményét, a veszprémi „nagyon régi és ódon” Szent György egyházban átélt látomást.

„Imre herceg egy szolga kíséretében egy alkalommal a veszprémi Szent György-templomban időzött, s „ottan imádságnak adván magát szívében elmélkedék, mi legyen... a legkedvesebb áldozat, amelyet Istennek följajánlhatna. Hirtelen nagy tündöklésű világosság körülfénylette az egyháznak minden helyeit... s isteni szózat hallatszik: Felette dicséretes a szüzesség; kívánatos kívánom én, te elmédnek és testednek szüzességét, ezt ajánld nékem, eme szándékomban mindvégig megállj!” -- Imre válasza: „Úr Isten, Te ki vagy mind az egész világnak gondviselője és az emberi erőtlenségnek segítője, ki elragadod a fejedelmek lelkét, aki rettenetes vagy a földnek királyai előtt, végezd el kedvedet bennem.”

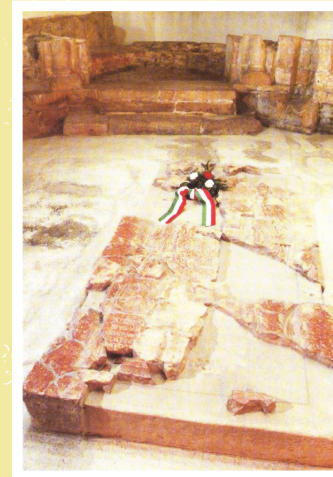
(forrás: Diós István: *A szentek élete* <https://archiv.katolikus.hu/szentek/1105.html>)

A Szent Mihály Székesegyház mellett található Szent György-körkáporna előtt áll Szent Imre herceg szobra.

2. állomás

Szent György-kápolna

H. Gyürky Katalin vezette régészeti ásatás segítette megtalálni az első, a honfoglalást megelőző frank-szlavón korból származó keresztény templom maradványait. A feltárási munkálat eredetileg az Árpád-kori épületre fókuszált, ám a 13. századi kőlabazat alatt egy vele teljesen azonos nagyságú, régi körkáporna alapjaira bukkantak. Abból, hogy a felső kápolna a Szent Mihály-székesegyházzal párhuzamosan, tehát kelet-északi irányban fekszik, az alatta megtalált korábbi templomépület viszont pontosan keletelt, egyértelműen következik, hogy annak építésekor a székesegyház még nem állott. Joggal tartjuk tehát ezt a kápolnát annak a 9. században épült, „eredeti” Szent György-kápolnának. A kezdeti Szent György-kultusznak Veszprém valódi központja lehetett, nem véletlen, hogy több középkori oklevelünk is megemlékezik a veszprémi Szent György-napi búcsúról. Az egyik ilyen, Nagy Lajos-kori dokumentum szerint itt őrizték ezüst ereklyetartóban Szent György fejerekléjét, melyet még Szent István királyunk kapott II. Baziliosz bizánci császártól 1004-ben, miután együtt vívták meg Cesaries városát Sámuel bolgár cártól. Egy másik oklevél szerint 1401-ben maga Zsigmond király is Veszprémben volt a Szent György-napi búcsún. Hogy milyen sokadalom nyüzsögött itt azokban a napokban,

jól mutatja a Szent György-kápolna vöröskő küszöbére vésett latin nyelvű tiltófelirat: in limine non sedeto (ne üljetek a küszöbön).

A 15. század második felében Vetési Albert veszprémi püspök újjátta fel a kápolnát. Piszkei vörös mészkő oltárt és a címerével ellátott domborművet készíttetett. A 19. századra a kápolna felépítménye lepusztult, alapfalai a székesegyház járószintjénél közel egy méterrel mélyebben maradtak meg. Otléte csupán írásokból volt ismert.

A kápolna feltárását 1957-ben Hungler József tanár, helytörténész kezdte meg, majd H. Gyürky Katalin régész fejezte be.

3. állomás

Benedek-hegy

Cholnoky Jenő veszprémi geológus-tanár a Veszprém című 1938-ban kiadott könyvében így mutatja be e dolomitegységet: „A Buhim-völgy és a Jókai utca árka közt emelkedik a Vár kis keskeny fennsíkja, s

ennek a nyúlványa a Szt. Benedek-hegy éles sziklataraja. Csak éppen az útnak van helye a tetején, egyébként ház építésére alkalmatlanul keskeny. A Vár magasabb felszínétől kis benyergelés választja el a Szent Flórián szobornál. A Szent Benedek-hegy valóságos látványosság. Nyugati oldala egészen függőleges, sőt egy helyen túlhajló. Ez volt az öngyilkosok sziklája, innen vetették le magukat a szikla alatt lévő kis ház udvarára. ...

A nyugati oldal függőleges szikláinak felső részén jól lehet látni az eldolomitósodott márga vízszintes rétegeit.

A Szent Benedek-hegy keleti oldala sokkal kevesebb szelet kap, azért valamivel lankásabb, nagy részben gyepes a lejtője-, s a sziklák nem omlanak. Ezért a hegy lábánál olyan házikók vannak, amelyek félig bele vannak ásva a dolomitsziklákba. ...

A hegy tetején végigvezető út fehérlik. Második harmadában áll az új kereszt. Ezt az ott volt, egyszerű kis mauzóleum helyére állították. A kis négyszögletes mauzóleumot, sajnos, néhány évvel ezelőtt lebontották.”

A Benedek-hegy 30 méter magas dolomitja gyümölcsös, legelő, későbbiek során temető volt. A 19. század végén állt még egy emlékkő a hegy platóján, melyet a török elleni csatában elesett hősöknek állítottak. 1903-ban Laczkó Dezső a Város Szépítő Egylettel végzett kutatásai során egy négyszögletes csúcsalakú toronyra, zömök kőkeresztre találtak. A következő évben a romot elbontották, s helyére a Veszprémi Káptalan kőkeresztet állíttatott.

Kedves Sétáló(k)/kedves Érdeklődő(k)!

Játszani hívunk Benneteket!

*Sétálatok Veszprémbe, ismerjétek meg a sétafüzetben ismertett helyeket, személyeket!
Válaszoljátok meg a kérdéseinket és nyerjétek!*

Tájékoztató a játék menetéről:

A sétafüzet segítségével kitöltött feladatlapokat a következő módokon adhatjátok le:

- bedobhatjátok a **megyei könyvtár** földszintjén elhelyezett dobozba
- belehelyezhetitek a **biblioboxon** keresztül visszaadott könyvbe
- **online** is kitölthetitek az egyes sétafüzetekhez kialakított űrlap segítségével
- **postai úton** visszaküldve a következő címre:
Eötvös Károly Megyei Könyvtár, 8200 Veszprém, Komakút tér 3.

Néhány feladat esetében választhattok, hogy online források használatával, vagy könyvtári könyvek segítségével oldjátok meg azokat. Ebben az esetben EKF-akciós könyvtári beiratkozás szükséges.

Kérjük, a feladatlap kitöltése után a kikölcsonzótt könyvet/könyveket juttassátok vissza könyvtárunkba. Ezt megtehetitek nyitvatartási időben a központi könyvtár földszintjén, vagy bármikor bedobhatjátok a Cholnoky-lakótelepen elhelyezett biblioboxunkba (Veszprém, Rózsa utca 48. előtt).

A beérkezett feladatlapok kitöltői közül 2023 decemberében kisorsoljuk a nyerteseket, akiket e-mailben értesítünk.

A nyereményeteket személyesen, vagy postai úton vehetitek át.

Kitöltő adatai:*

Név:

E-mail cím:*

*A beküldött feladatlapokat intézményünk a játék végéig őrzi.
Itt olvashatja Adatkezelési tájékoztatónkat: bit.ly/3FDEQ5n

Legendás Veszprém

sétafüzet feladatai

1. feladat

Szent Imre herceg szobra

Erdey Dezső alkotása 1940-ben készült el. Talapzatán egy idézet olvasható Szent István királytól, melyet fiának intézett.

Írja ide az idézet szövegét:

.....
.....

Milyen stílusjegű a Szent Imre lábánál heverő oroslán?

.....

A választ megtalálod:

László Péter: A veszprémi Szent Imre szobor Erdey Dezső alkotása (D 6014 v. D 6087) Veszprém Megyei Múzeumok közleményei 24. (Veszprém, 2006.)

2. feladat

Szent György-kápolna

A 15. században felújították a kápolnát. Melyik püspök kérte, hogy oda temessék el?

.....

3. feladat

Benedek-hegy

Mi a kőkereszt felirata?

.....

4. feladat

Szent Katalin kolostor – Margit romok

Rhé Gyula régész, muzeológus élete késői szakában a veszprémi múzeum igazgatójaként dolgozott.

Mi volt az eredeti szakmája?

.....

A választ megtalálod:

Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 1. (Veszprém, 1963) Fettich Nándor: Emlékezés Rhé Gyulára (1871–1936)

5. feladat

*Jókai utca (Korábban Hosszú utca) –
Magyar Honvédség Légierő Parancsnokságának épülete*

Tizenöt név szerepel a domborművön, akik a koronát őrizték.
Ki volt a vezetőjük?

.....

6. feladat

A Veszprémi Szemle Könyvek sorozatban Kovács Győző: Veszprém időjárása és éghajlata I. A meteorológiai megfigyelések kezdete című kötetben foglalta össze az 1803. májusi árvíz történéseit a fellelt források alapján.

Cholnoky Jenőn és Bolgár Mihályon kívül ki írt erről a pusztításról?

.....

4. állomás

Szent Katalin-kolostor – Margit-romok

„Míg hazánk első apácazárdája, a görög apácák monostora a városon kívül, jó pár száz lépésre a Margitszeg városrész nyugati szélétől a Veszprémvölgy kies ligetében állott, a Szent Katalin kolostor a város belterületén, a váralján, a Benedekhegy sziklája alatt a „Zentkatherina azzonzege” (Szent Katerina asszonyszege), vagyis épp a kolostorról elnevezett Szent Katalin városrészben volt. A kolostort Bertalan veszprémi püspök (1226-1244) alapította, [...]”

„A Szent Katalin zárda kerek háromszáz évi működés után a török időkben enyészik el. Romjait, egyházának falmaradványait és a kolostor alapfalait ott találjuk nyugatra a Benedekhegy északi ormától. A Szent Katalin egyház termésköből épült romfalain kőből faragott faloszlopok és gyámkövek láthatók, míg a templomfal északi oldalán a hozzáépített kolostori kápolna 3 és fél csúcsíves faltere látható.[...]”

(forrás: Gutheil Jenő: *Az Árpád-kori Veszprém*)

A kolostornak két híres lakója is volt, a stigmatizált Magyar Boldog Ilona nővér és IV. Béla lánya, a későbbi Szent Margit.

A templomromok déli szomszédságában az egykori kolostor alapfalmaradványait elsőként 1936-ban Rhé Gyula tárta fel.

5. állomás

Jókai utca (korábban Hosszú utca)

Magyar Honvédség Légierő Parancsnokságának épülete

A Jókai utca régen a város főútjának számított, Esztergom és Buda felől Városlőd és Pápa irányába vezetett el a vár alatt. Mesterek utcájának is hívhatták volna, hiszen működött itt pék, csizmadia, asztalos, bognár, képfestő, lakatos, könyvkötő, mészáros. Több borospince és étterem is várta a látogatóit.

Az utca rendkívül nagy forgalmat bonyolított egészen 1937-ig, amikor a völgyhíd átvette a városba vezető szerepet.

A légvédelmi bunker 1937-1940 között épült német tervek alapján a Magyar Nemzeti Bank megbízásából. Bár elsődlegesen a bank trezorjaként működött, már ekkor is hármas funkciót töltött be: a polgári védelem számára létrehoztak benne kórház- és óvóhelyet, valamint itt volt a légvédelmi irányítás központja is. A földalatti bunker alapja körülbelül 6000 négyzetméteres, 21 méterrel a föld szintje alatt, három fő és három keresztvágból áll. A dolomitba vájt,

kibetonozott pincerendszer kb. négyezer ember számára tudott menedéket biztosítani, akik számára egy támadás esetén a teljes lezárás mellett is egy hónapra lehetővé vált a túlélés. 1945 márciusában két hónapon át betegeket ápoltak a kórházi részlegben.

1944. november 5-től december 8-áig itt őrizték a koronaládát, melynek tartalma ekkor: a Szent Korona, a jogar, az országalma és a koronázási kard, egy, a koronából származó aranyszilánk (üvegcsőben) egy levélhez fűzve, valamint egy aranydarabkára fűzött csiszolatlan zafír I. Géza korából. Ugyanide menekítették a koronaőrök Budapestről a Szent Jobbot tartalmazó ládát is.

Egy dombormű emlékeztet az eseményekre, amit a bejáratnál helyeztek el. Az emlékmű felirata: „Itt őrizték a magyar Szent Koronát és a Szent Jobbot 1944. nov. 6. és dec. 6. között.”

6. állomás

Jókai u. 13. számú ház

„Délelőtt enyhe déli szél lengedezett, s a láthatáron szanaszét felhőfoslányok mutatkoztak. A barométer zérus fölött /!/ egy fokot, a hőmérő 10°R-ot (12,5°C) mutatott. Délidő után DNy-on sötét felhőket és erős záport lehetett látni, amik ½ hatkor érkeztek Veszprém fölé és ½ nyolcig olyan felhőszakadás zúdult a városra, hogy a megduzzadt Séd patak kiáradt vize elhordta az útjába eső utakat és rombadöntötte a házakat. A partmenti kerteket a Séd áradása és a szomszédos halmokról leömlő zuhatag kővel és kavicsréteggel borította el; egyrészt az utat és a kőkerítéseket ledöntötte. A püspökségi és Kapuvári-féle kert, az Északabbra fekvő kertek, valamint a mi kertünk is a szeminárium kert szomszédságában kővel és iszappal volt borítva és kőkerítésünket három oldalról 40 öl (kb. 80 m.) hosszúságban újra kellett rakatnunk. A patakmenti majorsági kert deszkakerítése egyszerűen eltűnt. A Szent Anna kápolna ajtaját bezúrták a mindent elsöprő áradattól odasodort fatörzsek, a beömlő zuhatag

„Edig wolt az árviz”
1803. május 7.
„Emlékezetes nap”
Veszprémben

megtöltve vízzel a kápolna kriptáját. A kriptát záró kőlapot is felemelte. A víz az oltár asztalának magasságáig megtöltötte a kápolnát, kiemelve helyükből a vízben úszó padokat és felforgatva a sekrestyében a szekrényeket.

Az Oltáriszentséget és a kápolna használható felszerelését másnap felhoztuk a mi templomunkba. A Kriptát a megyei orvos jelentésére a vármegye befalaztatta és a kápolna kitisztítása után csak pünkösdkor, e hó (május) 29-én lehetett is újból istentiszteletet tartani. Félő volt ugyanis, hogy a hosszabb időn át a vízben úszó hullák kifolyása ártalmat okozhat. Hasonló esetről Veszprémben emberemlékezet óta nem tudnak. A beomlott házaknak és az árvíznek 11 (tizenegy) emberélet esett áldozatul, ezeken felül az ármosta gödrökben egyes áldozatoknak csak testrészei kerültek elő.”

(forrás: A veszprémi piarista rendház Historia Domusának feljegyzése a gondozásuk alatt álló Szent Anna kápolna történetével kapcsolatban: az eredeti szöveget közli VÉGHELYI DEZSŐ: Emléklapok Veszprém város közigazgatási életéből. Veszprém 1886.)